

Z.T.PAZILBEKOVA., B.D. REIPNAZAROV

ФИТОПРЕПАРАТЫ ТЕХНОЛОГИЯСИ

Z.T.PAZILBEKOVA., B.D. REIPNAZAROV

**FITOPREPARATLAR
TEKNOLOGIYASI**

TOSHKENT – 2022

«FAN ZIYOSI» NASHRIYOTI

UO K 44,9
KBK 114.17.201
M-21

Z.T.Pazilbekova., B.D. Reipnazarov "FITOPREPARATLAR
TEKNOLOGIYASI" – T.: «Fan ziyosi» nashriyoti, 2022. 120 b.

5411100 – Dárilik ósimliklardi jetistiriv hám qayta islew texnologiyasi tálim bagdaru boyınsha oqır atırǵan bakalavrlar ushın oqıw qollanba sıpatında usınıs etiledi.

Oqıw qollanba dárilik ósimliklerden alınatugın suwlı, spirtili ajratpalar, galen, novogalen preparatları, biologik aktiv qosımshalar, gomeopatik hám aromaterapiya zatların tayarlaw usılları keltirilgen.

Oqıw qollanba studentlerge zamanagóy medicinada natıyeli qollanılıp kiyatırǵan fitopreparatlar quramı hám tayaraw texnologiyaların, dárilik ósimliklerdiń diyreǵı, olardan biologik aktiv zatları ajratıw hám tazalaw usılların, analiz bólekleriniń ulıwmalıq usıllardı jedel iyelewge tıykar bolıp xızmet qıladı.

Pikir bildiriwshiler:

I.Sh. Sharipova-Tashkent farmaceutika instituti "Dári túrleri texnologiyasi" kafedrası docenti, farm.p.d.(DSn).

A.K.Saitova -Qaraqalpaq mámeletlik universiteti "Dárilik ósimlikler agroekologiyası hám introdukciyası" kafedrası docenti, b.i.k.

*QMU Kenesi qararına muvapiq baspedan shıǵarwǵa usınıs etilgen
(2022-jıl 23-sentyabr № 1/7.4 sanlı boyanlaması menen tasıyılǵan)*

© Z.T.Pazilbekova., B.D. Reipnazarov
© «Fan ziyosi» nashriyoti, 2022
ISBN 978-9943-747-65-4

KIRISIW

Jergilikli floraǵa tiyisli 4300 den artuq ósimliklerdiń 750 túri dárilik esaplanıp, olardan 112 túri ilimiy medicinada paydalanıw ushın dizimge alınǵan, solardan 70 túri farmaceutika sanaatında qollanıp keimbekte. 2019 jıldı 48-mın AQSH dollar kólemdegi qayta islengen dárilik ósimliklerden alınǵan ónimler eksport qılınǵan.

Jáhan densawlıqtı saqlaw shólkemi dástúriy medicinaniń tıykarǵı quramı tómendegishe anıqladı: ósimlik dári dármamları hám basqa medicina buyımları menen dawalaw; akupunktur hám manual terapiya Densawlıq saqlaw sistemasındaǵı xalıq medicinası álle qashan dúniyanıń bir qatar mámleketlerinde, ásirese Aziya mámleketlerinde tikarǵı rol oynaydı.

Ózbekistan Respublikası Prezidentiniń 2020 jıl 10 apreldegi "Jabayı halda ósıwshi dárilik ósimliklerdi qorgaw, mádeniy halda jetistiriw, qayta islew hám bar resuslardan sapatlı paydalanıw is-ilájları tuwrısında" ǵı PQ-4670-sanlı qararda dárilik ósimliklerdi tereń qayta islew hám qosımsha sapa shınjırın anıqlaw máselesine ayırıqsha itibar qarattılǵan. Házirgi kúnde dárilik ósimlik tıykarında islep shıǵarılátuǵın fitopreparatlarıń quramın tanılaw tıykarları, tayarlawdaǵı ózine tiyisli faktorları esapqa alıwdı úyreniw áhmiyetti másele. Olar sıpatın jáhan talaplarına tiyisli ekenligi tıykarlawda studentleriń alǵan bilimleri shupqasız kómek beredi.

Usı Qararda dárilik ósimliklerdi jetistiriw hám qayta islewdi jánede rawajlandırıw, salanıń eksport salahiyatın asırıw, jánede usı salanıń tálim, pán hám islep shıǵarıw processlerin birlestiriw zárurligi belgilep qoyılǵan. 2020 jıl Imaydan baslap dárilik ósimliklerdi jetistiriw, saqlaw, birlenshi yamasa shuǵır qayta islew ushın klasterler jaratıw, sonı menen birge, dárilik ósimliklerdi jetistiriw boyınsha regionlardı iykemlestiriw isleri belgilep berilgen.

Mámleketimiz prezidenti SH.M.Mirziyoyev tárepinen usınıs etilgen klaster sisteması óziniń házirgi globallasıw dáwirde hám bazar

MAZMUNI

KIRISIW.....	3-7
Fitopreparatlar islep shégarwđın rawajlanıw tariyxı hám tiykarǵı basqıshlar.....	8-11
• Fitopreparatlar texnologiyası pání, úyreniw obyektı hám usılları, fitopreparatlarđın xarakteristikası hám klassifikaciyası.....	12-16
Dáritlik jıymalar, shaylar, briketler quramı hám texnologiyası.....	17-24
Dáritlik ósimlikler tiykarında alınatúǵın suwlı ajratpalar (demleme, qaynatpa,yannalar) texnologiyası.....	25-39
Spirtili ajratpalar nomenklaturası hám alıw usılları.....	40-46
Suyıq ekstraktlar alıw texnologiyası.....	46-51
Qoyıw ekstraktlar alıw texnologiyası.....	51-54
Qurǵaq ekstraktlar alıw texnologiyası.....	55-58
Maylı ekstraktlar, fitomaylar.....	58-62
Ekstrakt konsentratlar.....	62-66
Efir mayları saqlaǵan fitopreparatlar, xosh iyisli suwlar.....	66-75
Ósimlik kamedlerin alıw texnologiyası.....	75-80
Dáritlik ósimlikler tiykarında alınatúǵın qiyomlar hám biogen stimulyatorlar texnologiyası.....	81-89
Gomeopatik dáritlik zatlar: texnologiyasınıń ózine tiyisli tárepleri.....	90-95
Tazalanǵan jıyındı .preparatlar. Novogalen preparatlar texnologiyası.....	95-100
Individual halında ajratıp alǵan fitopreparatlar.....	101-102
alıwđın ózine tán texnologiyası.....	102-104
Dáritlik ósimlikler tiykarında alınatúǵın kompleks fitopreparatlar.....	105-106
Qosımshalar.....	107-116
Glossariyler.....	117-118
Paydalanılǵan ádebiyatlár.....	

Z.T.PAZILBEKOVA, B.D. REIPNAZAROV

FITOPREPARATLAR TEKNOLOGIYASI

O'zbekiston Matbuot va axborot agentligining «Fan ziyosi» nashriyotiga

2021 yil 14 fevralda berilgan 308197041-sonli litsenziyasi

Nashriyot manzili: Toshkent shahri, A.Navoiy ko'chasi, 30 uy.

«Munis design group» MChJ baspaxanasida basip shıgarıldı.

Basıwǵa ruxsat etıldı 11. 10. 2022. Buyırtpa № 47

Qaǵaz formatı 60x84 1/16. Times garniturasi.

Shártlı b. t. - 19, 25. Jámi 200 nusxada.

«Munis design group» MChJ baspaxanasında basıp shıgarıldı.
100000 Toshkent sh., Buz-2 mavze, 17-A uy.